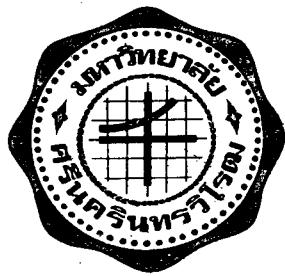

๕ คำอธิบายรายวิชาในต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๗ ๒๕๖๐

1283

๓๕.-

S445/3

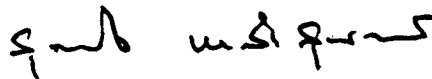
คำนำ

หนังสือเพลงไทยฉบับนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความคิดว่าเพลงไทยโดยมากผู้เรียนต้องเรียนท่องจำและฝึกซ้อมจนคล่องแคล่ว จึงจะบรรเลงได้ก็ ต่างจากเพลงสากลชั้นสูงซึ่งบรรเลงตามบทเพลงแม้จะใช้เวลาช้านานมาก แต่เป็นการบรรเลงตามบทเพลงทำให้ไม่มีการฝึกพละกมาก และสืบเนื่องกันไปได้โดยสะดวก การฝึกเพียงมีไม่มากนัก มหาวิทยาลัยจึงรวบรวมเพลงที่มีบทเพลงสมบูรณ์ มีคำอธิบายประกอบพร้อมด้วยเนื้อร้องของเก่า พอที่จะใช้เป็นมาตรฐานสำหรับเพลงไทยโดยทั่วไปได้

เพลงไทยเหล่านี้รวบรวมจากหนังสือศิลปากรฉบับต่าง ๆ โดยได้ขออนุญาตจากกรมศิลปากรแล้วขอขอบคุณกรมศิลปากร เป็นอย่างยิ่งที่ช่วยให้หนังสือเพลงไทยอีกเล่มหนึ่งได้สำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณบรรดาท่านที่ได้ช่วยให้หนังสือเพลงไทยฉบับนี้สำเร็จสมตั้งความตั้งใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในอนาคต

ขอขอบคุณทุกท่าน

(ศาสตราจารย์สุกิจ เตล้าสุนทร)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

อธิบายเพลงขอมทรงเครื่อง	เถา.....มนตรี	ตราโมท.....หน้า	๑
๑. ขอมทรงเครื่องเถา.....	"	"	๒
อธิบายเพลงเขมรปากท่อ	เถา.....มนตรี	ตราโมท.....	" ๑๐
๒. เขมรปากท่อ เถา.....	"	"	๑๒
อธิบายเพลงเขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น.....	มนตรี	ตราโมท.....	" ๒๓
๓. เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น.....	"	"	๒๕
อธิบายเพลงแขกสาย	เถา.....มนตรี	ตราโมท.....	" ๓๗
๔. แขกสายเถา.....	"	"	๓๘
อธิบายเพลงจีนเก็บบุผา.....	มนตรี	ตราโมท.....	" ๕๒
๕. จีนเก็บบุผา.....	"	"	๕๔
อธิบายเพลงทยอยเขมร ๓ ชั้น.....	มนตรี	ตราโมท.....	" ๕๘
๖. ทยอยเขมร ๓ ชั้น.....	"	"	๖๐
อธิบายเพลงเทพบรรทม ๓ ชั้น.....	มนตรี	ตราโมท.....	" ๖๘
๗. เทพบรรทม ๓ ชั้น.....	"	"	๗๒
อธิบายเพลงพราหมณ์ตีคันท้าย	เถา.....มนตรี	ตราโมท.....	" ๘๐
๘. พราหมณ์ตีคันท้าย เถา.....	"	"	๘๑

อธิบายเพลงขอมทรงเครื่อง เถา

มนตรี ทราโมท

เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๔๗๒ ข้าพเจ้าได้แต่งเพลงเขมรเฆวบางขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น โดย
ประคิษฐ์ทำนองให้เป็นสำเนียงเขมรอีกแบบหนึ่ง ได้ทดลองฝึกซ้อมเป็นการภายใน เพื่อจะ
นำออกบรรเลงสู่ประชาชนต่อไป แต่ในระยะนั้นเอง (ต้น พ.ศ. ๒๔๗๓) ก็ได้ทราบข่าวพระบาท-
สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงเขมรเฆวบาง (เพลงเดียวกัน) ขึ้น
เป็น ๓ ชั้น และคัดลงเป็นชนเดียว ทรงตั้งชื่อว่า "เพลงเขมรระอของค์" ข้าพเจ้าเห็นว่า
เมื่อเป็นเช่นนั้นไม่เป็นการบังควรที่เพลงเขมรเฆวบางของข้าพเจ้าจะนำออกบรรเลงต่อไป จึง
ระบับเพลงของข้าพเจ้าเสีย ขอร้องให้ผู้ที่ชอบเพลงนั้นได้แจจจลิมเสียให้สิ้น

ครั้นมาถึง พ.ศ. ๒๔๗๔ วงมโหรีหลวง ซึ่งต้องบรรเลงสังคีตวิทยาระบายเสียงเป็น
ประจำ จะขักร้องและบรรเลงเพลงขอมทรงเครื่อง เถา สังคีตวิทยาระบายเสียง ข้าพเจ้าจึง
นำเพลงขอมทรงเครื่อง ๒ ชั้น ซึ่งเป็นเพลงสำหรับร้องสังในการแสดงละครจนมาแต่โบราณ
มาแต่งขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น โดยนำด้านวนการดำเนินทำนองสำเนียงเขมร ซึ่งได้เคยแต่งไว้
ในเพลงเขมรเฆวบางที่สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้แก้ไขใช้ในเพลงขอมทรงเครื่อง ๓ ชั้นเกือบ
ตลอดเพลง พร้อมทั้งคัดลงเป็นชนเดียวออกอัตราหนึ่ง เพื่อบรรเลงรวมกับของเก่าได้ครบเป็น
เถา ความหมายของเพลงนี้ เป็นการไว้ส่งอำมของในเดชอำนาจของตน

ส่วนลูกหมดที่บรรเลงต่อท้ายเพลงนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าทำนองลูกหมดเพลงหนึ่งซึ่ง
หลวงประคิษฐ์ไพเราะ (ศรี ศิลบรรเลง) ได้แต่งไว้ มีสำเนียงทำนองรับกันกับเพลงขอม
ทรงเครื่องนี้ได้อย่างสนิทสนม ข้าพเจ้าจึงขอนำมาใช้เป็นลูกหมดประจำเพลงนี้

นักร้องเพลงขอมทรงเครื่อง

คิดแล้วจึงสั่งนักคุ้ม
ตัวกูจะปลอมแปลงไป
จะแต่งกายให้เหมือนคนไทย
ลึกลับเหมือนนักดำดิน
แล้วจึงจัดแจงแต่งกาย
เลือกสรรอวธสาตรา
มุ่นเกล้าเมาลวีร์ใหม่
จึงรับเสวยลตสะกตรอย

เจ้าจงอยู่ควบคุมทัพใหญ่
กระทั้งสุโขทัยธานี
เสียดลอดดอดไปสมถวิล
คงจะได้เสร็จสิ้นตั้งจินดา
ให้ละม้ายแม่นยำไทยเช่นว่า
ซ่อนในกายาเรียบร้อย
เหมือนอย่างแบบไทยใช้สอย
ใต้ต้อยติดตามพระร่วงไป

(บทละครหน้าเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

๑. ขอมทรงเครื่องเกา

KHOM SOHNG KRUEANG

by Prof.
Montri TRAMOD

IN THREE VARIATIONS

Andante

อาจารย์มนตรี - ตราโมท

3 ชั้น เทียวแรก

ร้อง

เออ

คิด แล้ว จัง

สั่ง

นัก

ค้ม เจ้า จง อยู่ ควบ

ค้ม

ทัพ

ใหญ่ ตัว กุ จะ ปลอม

แปรง

ไป กระ ่าง สู้ ไช ทัย

ธา นิน

ขอมทรงเครื่องเดา

KHOM SOHNG KRUEANG (IN THREE VARIATIONS)

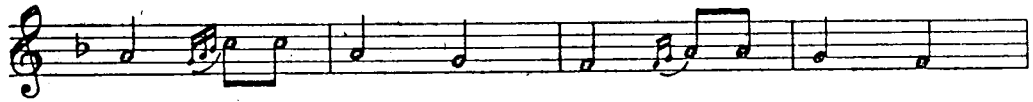
Moderato
3 ชั้นเทียบแรก

รับ

The musical score is written in a single system with ten staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 2/4 time signature. The tempo is marked 'Moderato'. The first measure of the first staff contains the Thai text 'รับ' and the tempo marking 'Moderato'. The second measure of the first staff contains the Thai text '3 ชั้นเทียบแรก'. The score consists of ten staves of music. The first staff has a repeat sign after the second measure. The second and third staves each contain six measures of music, with a trill (tr) above the first measure of each staff. The fourth staff contains four measures of music, with a trill above the first measure. The fifth staff contains four measures of music, with a trill above the first measure. The sixth staff contains four measures of music, with a trill above the first measure. The seventh staff contains four measures of music, with a trill above the first measure. The eighth staff contains four measures of music, with a trill above the first measure. The ninth and tenth staves each contain four measures of music, with a trill above the first measure of each staff.

ร้อง 3 ชั้น เร็วหลัง

เออ - - - จะ แต่ง - - - กาย - - - ให้ - - - เหมือน - - - คน - - - ไทย - - - เล็ด - - - ลอด - - - ดอด - - - ไป - - - ส้ม - - - ก - - - วิล - - - ละ - - - ลับ - - - เหมือน - - - กับ - - - กุ - - - ต่า - - - ดิน - - - คง - - - จะ - - - ได้ - - - เสรี - - - ล้น - - -

ร้อง 2 ชั้นเทียบแรก

แล้ว - จึง จัด แจง

ให้ - ละ ม้าย - แดง - กาย
แก้ม - ไทย

ขอมทรงเครื่องเถา

KHOM SOHNG KRUEANG (IN THREE VARIATIONS)

รับ ๘. ๒ ชั้นเทียบรักและหลัง เช่น ว่า

เมื่อกลับแล้ว
ข้ามไปส่ง ร้องชั้นเดียว

ร้อง ๒ ชั้นเทียบหลัง
เลือก สรร อา วุฒ

ส่วน ใน ภา ยา

ว้าง $\times$ **ชั้นเดียวเที่ยวแรก** เวียบ - วัลย D.C.
 ใหม 9 หนึ กล้า เม้า ลี วิ จี
 เหมือน อย่าง แบบ ไทย
 ว้าง 9 **ชั้นเดียวเที่ยวแรก** ส่อย
ชั้นเดียวเที่ยวหลัง
 ว้าง 9 ลิง วัลย - เลี้ยว ลต - - - สะ กต
 รอย ไต้ ต้อย ติด ตาม
 พระ ร่วง ไป

รับ ข้ามเดี่ยวเที่ยวหลัง

lghmด

I.

II.

III.

Fine

อธิบายเพลงเขมรปากท่อ เถา

ของ

มนตรี ตราโมท

เพลงเขมรปากท่อ ๒ ชั้น เป็นเพลงเก่าเพลงหนึ่งที่อาจารย์ทางดนตรีไทยได้แต่งขึ้นให้เป็นสำเนียงเขมร และคงจะแต่งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ชาวเขมรที่ตั้งถิ่นฐานบ้านช่องอยู่ ณ ตำบลปากท่อ จังหวัดราชบุรี จึงได้ตั้งชื่อกันนี้ และสำนวนทำนองก็แสดงว่าเป็นเพลงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง แต่ไม่ทราบว่าเป็นผู้ใดเป็นผู้แต่ง

ถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีผู้นำเพลงเขมรปากท่อ ๒ ชั้นนี้มาแต่งขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น และตัดลงเป็นชั้นเดียว เพื่อบรรเลงรวมกับของเดิม (๒ ชั้น) ได้ครบเป็นเถาหลายทางด้วยกัน เช่น ทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ทางของ จางวางทั่ว พาทยโกศล และทางของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นต้น แต่ทางของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งได้แต่งขึ้นเมื่อราว พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้รับความนิยมแพร่หลายมากกว่าทางอื่น จึงได้เลือกทางของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ตีพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้

ส่วนบทร้องนั้น โดยมากมักจะร้องด้วยบทร้องที่คัดมาจากบทละคอนรำ เรื่องพระร่วง หรือขอมคำดิน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในบทที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “บัดนั้น นักคุ่มบังคมก้มเกศา” เพราะในการแสดงละคอนบทนี้ก็ร้องด้วยทำนองเพลงเขมรปากท่อ ๒ ชั้น จนชินหูกันอยู่แล้ว แต่บทร้องบทนี้มีอยู่ถึง ๘ คำ เมื่อนำมาร้องเพลงเขมรปากท่อเถา ก็จะจบทำนองเพลงลงเพียง ๖ คำ ไม่สิ้นกระแสความเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงเขมรละออองค์เถาขึ้น และทรงเลือกบทร้องจากบทละคอนรำ เรื่องพระร่วงหรือขอมคำดิน ตอนขึ้นต้นว่า “เมื่อนั้น ท้าวพันธุมทร พังแล้วนั่งนิ่ง” ซึ่งเป็นบทต่อจากบทที่ร้องเพลงเขมรปากท่อ มาบรรจุให้ร้องในทำนองเพลงเขมรละออองค์ จึงได้ทรงแก้ไขบทร้องเพลงเขมรปากท่อ โดยตัดให้จบสิ้นกระแสความเพียง ๖ คำ เพื่อให้ต่อกันได้สนิทสนม คงจะเปรียบเทียบให้ท่านเห็นต่อไปนี้

บทละครเรื่องพระร่วงหรือขอมคำคืน

ร้องเพลงเขมรปากท่อ ๒ ชั้น

พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖

บัดนั้น

ความเกรงพระราชอาชญา
ด้วยโปรดให้เป็นข้าหลวง
ข้ากลับเสียที่พ่อเมืองไทย
แล้วจึงกราบทูลสิ้นทุกสิ่ง
พ่อเมืองปัญญาแหลมนัก
ขำน้ำชะลอมของปลา
ชาวไทยจะดีเพราะมีนาย

นักกุมบังคมก้มเกล้า

เจรจาเสียงสั้นด้วยพรันใจ
ไปทวงส่วยละโว้เวียงใหญ่
โทษขำน้ำชะลอมหลวงนัก
ตามความจริงแต่องค์พระทรงศักดิ์
ชะลอมตักน้ำไว้ได้ง่ายดาย
มายังฝ่าพระบาทเพื่อถวาย
เป็นยอดชายฉลาดสามารถจริง

บทร้องเพลงเขมรปากท่อ เถา

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์แก้ไข

บัดนั้น

ความเกรงพระราชอาชญา
แล้วจึงกราบทูลสิ้นทุกสิ่ง
พระร่วงนั้นปัญญาแหลมสุดใจ
ขำน้ำชะลอมของประหลาด
ชาวไทยจะดีเพราะมีนาย

นักกุมบังคมก้มเกล้า

เจรจาเสียงสั้นด้วยพรันใจ
ถ้วนความจริงขอพระองค์อย่าสงสัย
ชะลอมตักน้ำไว้ได้ง่ายดาย
มายังฝ่าพระบาทเพื่อถวาย
เป็นยอดชายฉลาดสามารถจริง

บทที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแก้ไขนี้ ก็เป็นที่นิยมใช้ร้องประจำกับ
ทำนองเพลงเขมรปากท่อ เถา มาจนปัจจุบัน ดังที่ตีพิมพ์ไว้ในหนังสือนี้.

๒. เขมรปากท่อเถา

KAMEHN PAAK TOH

BY LUANG IN THREE VARIATIONS

PRADIT PHAIROH

หลวงประดิษฐ์ไพเราะ

Andante.
3 ชั้น เทียวแรก

ร้อง บัด - เออ

บัด - นั้น

นอ - คม

บัง - คม

กัม - เถ - คำ

เขมรปากท่อเดา

KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)

Moderato

๑ ชั้น เทียบแรก

รับ

รับ

ส่งร้อง

เขมรปากท่อเถา

KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)

ร้อง ๓ ชั้น เทียบหลัง

ความ เกว่ง
พระ ภา
ช อาช ญา
เจ ร ภา
เสียง ลั่น
ด้วย พรหม ใจ

Detailed description: The image shows a musical score for a piece titled 'Kamehn PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)'. The score is written in a single system with three vocal parts. The first part is marked 'ร้อง ๓ ชั้น เทียบหลัง' (Three-part vocal harmony). The music is in a 2/4 time signature and a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are in Thai and are placed below the notes. The lyrics are: 'ความ เกว่ง', 'พระ ภา', 'ช อาช ญา', 'เจ ร ภา', 'เสียง ลั่น', and 'ด้วย พรหม ใจ'. The score consists of nine staves of music, with the first staff being the vocal line and the subsequent staves representing the other two vocal parts. The lyrics are aligned with the notes on the staves.

เขมรปากท่อเดา

KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)

รับ ๑ ชั้น เทียวทลง

เขมรปากท่อเถา

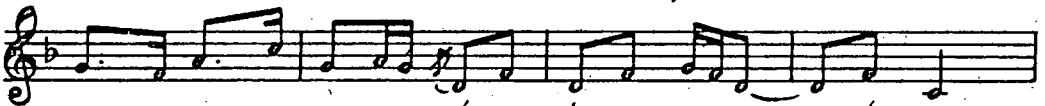
KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)

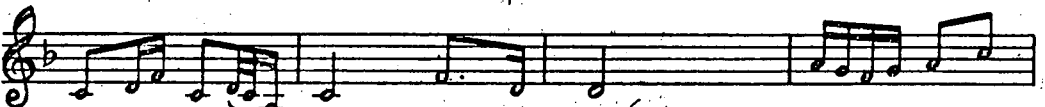
สั่งร้อง

แล้ว - จึง กราบ - ทูล

สั่ง ทก สั่ง ล้วน ความ

จวัง - - - - - จอ พระ องค์

- - - - - อย่า สง - - - - - สัย

เขมรปากท่อเถา

KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)

เขมรปากท่อเถา

KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS).

2 ชั้น เทียบทลั

ร้อง

พระ ร้อง นั้น - - ปัญ ญา

แหลม - - สด ใจ - - ชะ ลอม

ตัก - - น้ำ - - ไว้ - - - - -

- - ได้ - - ง่าย - - ดาย - - - - -

2 ชั้น เทียบทลั

ร้อง

The image shows a musical score for 'Kamehn Paak Toh' in three variations. The first variation is a vocal piece in 2/4 time, featuring a melody with lyrics in Thai. The lyrics are: 'พระ ร้อง นั้น - - ปัญ ญา', 'แหลม - - สด ใจ - - ชะ ลอม', 'ตัก - - น้ำ - - ไว้ - - - - -', and '- - ได้ - - ง่าย - - ดาย - - - - -'. The second variation is an instrumental piece, also in 2/4 time, with a similar melodic structure but without lyrics. The score is written on a grand staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat).

เขมรปากท่อเถา

KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)

The first three variations are represented by five staves of musical notation. The first two are single-line staves, and the third is a grand staff with two lines. The music is written in a treble clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature.

The fourth variation consists of two staves of musical notation. The first staff is a single-line staff, and the second is a grand staff with two lines. The music continues in the same key and time signature.

ร้อง

ซันเดียว เทียวแวก
ข้า นำ ชะ ลอม . . . . . ร้อง ประ

This variation includes a vocal line with lyrics. The lyrics are: ร้อง ซันเดียว เทียวแวก ข้า นำ ชะ ลอม . . . . . ร้อง ประ

หลาด . . . . . มา ยี่ ฟา พระ บาท . . . . . เพื่อ ถ-

This variation includes a vocal line with lyrics. The lyrics are: หลาด . . . . . มา ยี่ ฟา พระ บาท . . . . . เพื่อ ถ-

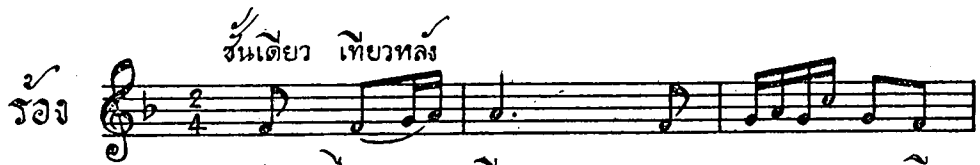
ว้าย - -
ซันเดียว เทียวแวก

รับ

This variation includes a vocal line with lyrics. The lyrics are: ว้าย - - ซันเดียว เทียวแวก

เขมรปากท่อเถา

KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)

ชาว ไทย จะ ดี เพราะ มี

สามารถ

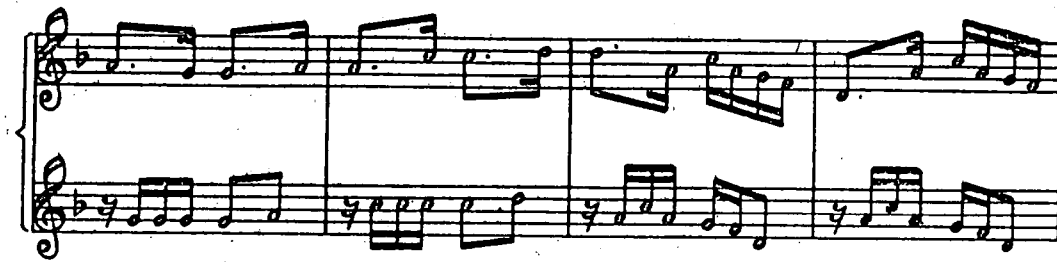

จริง

เขมรปากท่อเถา

KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)

เขมรปากท่อเถา

KAMEHN PAAK TOH (IN THREE VARIATIONS)

The musical score consists of three systems, each with a treble and bass staff. The first system is in 7/8 time and features a melody in the treble staff and a rhythmic accompaniment in the bass staff. The second system is in 6/8 time and continues the melody and accompaniment. The third system is in 7/8 time and concludes the piece with a final cadence in the treble staff and a final chord in the bass staff.

Fine.

อธิบายเพลงเขมรเป่าใบไม้ ๓ ชั้น

ของ
มนตรี ตราโมท

ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือต้นสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีครูดนตรีไทยผู้หนึ่งแต่งเพลงสำเนียงเขมรขึ้นเพลงหนึ่ง เป็นอัตรา ๒ ชั้น มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ ซึ่งมีความไพเราะมาก ตั้งชื่อว่า เพลงเขมรเป่าใบไม้ ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ใช้องและบรรเลงกันมาจนปัจจุบันนี้ เช่น เพลงที่ ๓ ในเรื่องขอมคำคืน บทเพลงประกอบรูปภาพ (Tableaux Vivantes) ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงพระนิพนธ์ถวายสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ มีบทร้องว่า

ร้องเพลงเขมรเป่าใบไม้

พญาเดโช วิชาชาญชัย	ฟังตรัสชัดใจ ก็ทูลสนอง
ว่าทำขอรับ จับตัวนายกอง	ด้วยน้ำสนอง พระเดชพระคุณ
ท้าวเธอตรัสห้าม ด้วยความกรุณ	ว่าอย่าหุนหัน จะอับตราบ
ขุนขอมแค้นคั่ง บฟังภิปราย	ขอกรถวาย กตัญญูสุลี

นอกจากใช้เป็นเพลงร้องในเรื่องนี้แล้ว นักร้องและนักดนตรีไทยยังนำ เพลงเขมรเป่าใบไม้ ๒ ชั้นนี้ไปใช้องและบรรเลงในที่อื่น ๆ กันอยู่เนื่อง ๆ

ราวสมัยปลายรัชกาลที่ ๔ ครูช้อย สุนทรวาทิน จึงได้นำเพลงเขมรเป่าใบไม้ ๒ ชั้นของเก่านั้นมาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น วิธีการแต่งเพลงเขมรเป่าใบไม้ ๒ ชั้น ขึ้นเป็น ๓ ชั้นของครูช้อยนี้ นอกจากขยายส่วนขึ้นและประดิษฐ์ทำนองให้ไพเราะเพราะพริ้งตามวิธีการแต่งเพลงของไทยแล้ว ยังเพิ่มทำนองเนื้อเพลงของท่อน ๒ ชั้นอีก ๒ จังหวะ โดยย่นทำนอง ๒ จังหวะตอนต้นท่อนเป็น ๒ ครั้ง จึงทำให้ทำนองท่อน ๒ ของเพลงนี้มี ๖ จังหวะ รวมกับท่อนต้นเป็น ๑๐ จังหวะ

การร้องและบรรเลงเพลงนี้ บรรเลงเป็น ๒ เที้ยว (หรือ ๒ จบ) คือ ท่อน ๑-๒ จบไปเที้ยวหนึ่งแล้วกลับไปท่อน ๑-๒ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะมิให้ต้องบรรเลงซ้ำกันทั้ง ๒ เที้ยว

เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

ครูช้อย สุนทรวาทิน จึงได้แต่งทำนองเที่ยวหลังเปลี่ยนลีลาและทำนองไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีเชิงเป็นแบบสัทวาระคนอยู่ด้วย

อันทำนองเพลงท่อน ๒ ในอัตรา ๒ ชั้นของเพลงเขมรเป่าใบไม้ นั้นใกล้เคียงกันมากกับทำนองเขมรชาวท่อน ๓ ถึงแก่บางท่านได้ยืมเอาทำนองเพลงเขมรชาวท่อน ๓ มาใช้บรรเลงเป็นท่อน ๒ ของเพลงเขมรเป่าใบไม้กันโดยมาก และคงจะไขว้เขวกันมาแต่ครั้งกระโน้น ครูช้อยจึงแต่งทำนองเปลี่ยนในอัตรา ๓ ชั้น ของท่อน ๒ ให้มีเสียงตกเป็นอย่างท่อน ๓ ของเพลงเขมรชาวไปบ่าง

ส่วนการตั้งชื่อเพลงเขมรเป่าใบไม้ ๓ ชั้นนี้ ครูช้อยประสงค์จะให้ใกล้เคียงกับชื่อเพลง ๒ ชั้นของเดิม แต่ให้มีศักดิ์ศรีขึ้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเดิม ครูช้อย คงจะให้ชื่อว่า “เขมรเป่าปี่แก้ว” เพราะคุณเป็นการเพิ่มศักดิ์ขึ้นจากเขมรเป่าใบไม้โดยตรง แต่ภายหลังนักร้องนักดนตรีคงจะเรียกสั้นลงตามความสะดวกปาก จึงเหลือแต่เพียงว่า “เขมรปี่แก้ว” และก็เรียกกันอย่างนี้มาจนปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ทำนองเพลงเขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น ของครูช้อย สุนทรวาทิน นี้ เป็นเพลงที่มีท่วงทำนองและสำเนียงที่ไพเราะเพราะพริ้งเป็นอันมาก มีผู้นิยมนำไปบรรเลงกันอย่างแพร่หลายไม่ว่าสิ่งใด ถ้ามากเกินไปก็ย่อมเสื่อมหรือจืดชืดไปได้ เพลงเขมรปี่แก้วนี้ก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากมีความไพเราะเป็นที่ถูกอารมณ์ของผู้บรรเลงและผู้ฟัง จึงบรรเลงกันบ่อย ๆ จนบางสมัยกลายเป็นเพลงจืดไปก็มี แต่อย่างไรก็ดี ถ้าพิจารณาให้ต้องแท้แล้ว จะเห็นว่าเพลงนี้ไพเราะมากจริง ๆ ตั้งโน้ตทำนองร้องและดนตรีในหนังสือเล่มนี้

บทร้องเพลงเขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

นกลน้อย	ช่างพูดจ้อเจนนัดชดถาษา
บรรเลงสถานหวานหูชวัญญาณี	เหมือนจะพาให้สบายวายนั่ง
ยื่นลำน้าเข้าทำนองแต่สองอย่าง	ไม่เปลี่ยนบ้างจนจะเบื่อเหลือกิดถึง
เคยฟังขับจับจิตติดทรวงกริ่ง	บ่มประหนึ่งสำเนียงเสียงนกเอิบ

(บทมโหรี พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อกำลังเสด็จประพาสยุโรป พระราชทานให้วงมโหรีร้องถวายเมื่อเสด็จกลับถึงพระนคร)

ต.เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW

by Prof.

Choi Soonthornvatin IN THREE VARIATION

ครูช้อย สุนทรวาทีน

Andante.

ว๊อง

ท่อน 1. เขียวแรก

เออ - - - - - นก - -

เอย

นอย - - - - - ช่าง พด 1

จ้อย - - - - - เจน

หัด - - - - - ชัด - - - - - กา ซา

เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

Moderato.

ท่อน 1. เทียบแรก

รับ

เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

ท่อน 2. เทียบแรก

วอ

เออ ----- บรรเลง

ลาบ

วิจวิ

วิ

วิญ

ญาด

เทม

จะ

วิ

ให้ ส-

เขมรปีแก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

บาย

วาย คำ หนึ่ง

รับ

ท่อน 2. เทียบแรก

เขมรปีแก้ว ๓ ชั้น

KAMBHN PEE KOEW (THIRD VARIATION!)

Six staves of instrumental musical notation in treble clef, featuring various rhythmic patterns and melodic lines.

ว่อง

ท่อน 1. เทียบหลัง

เออ ----- ยืน ลำ

นำ ----- ชำ ทำ

นอง ----- แต่ ส่อง

Three staves of musical notation with Thai lyrics underneath. The first staff is in 2/4 time and includes the title 'ท่อน 1. เทียบหลัง'. The lyrics are: 'ว่อง', 'เออ ----- ยืน ลำ', 'นำ ----- ชำ ทำ', and 'นอง ----- แต่ ส่อง'.

เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

อย่าง ... ไม่ ... เปลี่ยน ...
บ้าง ... จน ... จะ ...
เมื่อ ...
เหลือ ... คิด ... ถึง ...

ท่อน 1. เทียวหลัง
รับ

เขมรปีแก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

The musical score is written on six systems of staves. The first system consists of a single treble clef staff with a 7/8 time signature. The second and third systems are also single treble clef staves. The fourth, fifth, and sixth systems are grand staff arrangements, each with a treble clef staff on top and a bass clef staff on the bottom. The notation includes various rhythmic values, including eighth and sixteenth notes, and rests. Trills are indicated by the letters 'tr' above or below specific notes. The piece concludes with a double bar line and repeat dots at the end of the sixth system.

เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

ท่อน 2. เทียบหลัง

ว่าง
ออ
เคย ฟ้า
จับ
จิต
ตัด ทรวง
กิ่ง ไม้ ประ
ทน ใจ

เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

เฒ่า

ไลย นค เอย

ท่อน 2. เทียววาลง

รับ

เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

The musical score is presented in six systems. The first system consists of two staves with a brace on the left, featuring a melody with trills (tr) in the upper staff and a rhythmic accompaniment in the lower staff. The second system also has two staves with a brace, continuing the melodic and rhythmic patterns. The third system has two staves with a brace, showing more complex melodic lines with trills. The fourth system is a single staff with a treble clef, containing a melodic line with trills. The fifth system is a single staff with a treble clef, featuring a rhythmic accompaniment with eighth and sixteenth notes. The sixth system is a single staff with a treble clef, continuing the rhythmic accompaniment. The notation includes various note values, rests, and trill markings throughout.

เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

The first system consists of two staves. The upper staff contains a sequence of notes with trills (tr) above them. The lower staff contains a sequence of notes with trills (tr) below them. The notation is in a single system with a repeat sign at the end.

The second system begins with the Thai text "ลูกหมด." (Luk Mot) above the first staff. It contains a single staff of music with a sequence of notes.

The third system consists of two staves. Both staves feature a rhythmic pattern of eighth notes. The upper staff has a melodic line, and the lower staff has a more complex rhythmic accompaniment.

The fourth system consists of two staves. Both staves feature a rhythmic pattern of eighth notes, continuing the style of the third system.

The fifth system consists of two staves. Both staves feature a rhythmic pattern of eighth notes, continuing the style of the previous systems.

เขมรปี่แก้ว ๓ ชั้น

KAMEHN PEE KOEW (THIRD VARIATION)

Fine.

อธิบายเพลงแขกสาย เถา

ของ

มนตรี ตราโมท

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีผู้นำเอาเพลงสำเนียงแขกอัคราชั้นเดียวเพลงหนึ่ง ซึ่งบรรเลงรวมอยู่ในชุด *เพลงกราวนอก* มาแต่งขยายขึ้นเป็นอัครา ๒ ชั้น และสอดแทรกเพิ่มเติมบ้างเล็กน้อย เพื่อให้บังเกิดความไพเราะ ใช้ร้องและบรรเลงเป็นเพลงลูกบทหรือหางเครื่อง เรียกกัว่าเพลง *แขกโหม่ง* มีบางท่านเรียกว่า *แขกไทร* แต่ว่าเพลงที่เรียกว่าแขกไทรของเดิมได้มีบรรเลงอยู่ในเพลงซ้ำเรื่องแขกไทรมาก่อนหน้านั้นแล้ว เพราะฉะนั้น เพลงที่แต่งขึ้นภายหลังคงกล่าวมานี้จึงเป็นที่รู้จักและเรียกกันอย่างแพร่หลายในวงการดนตรีไทยว่า *เพลงแขกโหม่ง* จะมีผู้ที่เรียกว่าเพลงแขกไทรน้อยตัวเต็มที เพลงแขกโหม่ง ๒ ชั้นนี้ เป็นเพลงที่มีความไพเราะน่าฟัง ได้รับความนิยมนำมาร้องและบรรเลงกันจนสมัยปัจจุบันนี้

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้ทรงนำเอาเพลงแขกโหม่ง ๒ ชั้นนั้นมาทรงพระนิพนธ์ทำนองขึ้นเป็นอัครา ๓ ชั้น และตัดลงเป็นชั้นเดียว เพื่อรวมกับ ๒ ชั้นของเดิมได้ครบเป็นเพลงเถา ทั้งทางร้องและทางดนตรี ในทางร้องได้ทรงแทรกสร้อย (ดวงเอ๋ยดวงโกมุทฯ) เพื่อให้ครบถ้วนกับทำนองร้อง แต่ในทางดนตรีนั้น ครั้งแรกได้ทรงพระนิพนธ์เป็นทางตรงมีประสานเสียงตามแบบคूरियาร์ศากล ต่อมาภายหลังจึงได้ทรงแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นทางบีพาทย์ เพื่อให้บีพาทย์วังบางขุนพรหมของพระองค์ท่านใช้บรรเลงก่อน แล้วจึงได้รับความนิยมแพร่หลายไปในวงดนตรีอื่น ๆ และเมื่อวงดนตรีอื่น ๆ ได้นำไปร้องและบรรเลง ก็มักจะค่อย ๆ คลาดเคลื่อนไปจากทำนองอันเป็นพระนิพนธ์เดิมออกไปบ้างทีละเล็กทีละน้อย เพราะฉะนั้น เมื่อจะบันทึกโน้ตเพลงเพื่อนำลงตีพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้ จึงได้ขอร้อง *นางไพฑูรย์ กิติวรรณ* ผู้ซึ่งสมเด็จพระนครสวรรค์ฯ ผู้ทรงพระนิพนธ์ได้ต่อประทานด้วยพระองค์เอง ให้เป็นผู้บอกทำนองทั้งทางร้องและทางดนตรี ดังปรากฏตามโน้ตเพลงในหนังสือเล่มนี้

บทร้องเพลงแขกสาย

สลิกาแขกเต้าคู่เหว่าแหว่	สกุณแก้วจับเรียงเคียงคู่
เบญจวรรณโนรีสีชมพู	พระชี้ให้โฉมตรูทศนา
ฝูงกินนรร้อนพากันมาสรอง	รูปร่างเอาจงศ์ดังเลขา
ชมพลงทางชวนวนิดา	ลงสรองคองกาชลาถัย
(ดวงเอ๋ย	ดวงโกมุท
หอมไม้สิ้นสุด	เจียวนะน้องเอ๋ย)
แหวกว่ายในสายกระแสน้ำ	วารินบริสุทธิ์เย็นใส
ทรายทองกรวดแก้วแหว่ไว	บุษบงบังใบแบ่งบาน
บ้างร่วงเรณุนวลล่องไอ	พระพายพาสาโรชหอมหวาน
บ้างผุดแย้มแจ่มสร้อยผกากาญจน์	ตุ้มแนมแกมกำบังใบ

(ทรงดัดแปลงจากบทละครเรื่อง อุณรุท พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑)

แขกสายเถา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

=

First variation of 'Khaeg Sai' featuring vocal lines and piano accompaniment. The score consists of five systems of staves. The first four systems each have a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment line (treble clef). The fifth system is a grand staff with piano accompaniment in both hands. The lyrics are: 'รี - - - - - สี่ ช่ม', 'พรี - - - - - พระ ชี่', 'ให้ - - - - - โฉม', 'ตรู', and 'ตานตรี ส่วนร้อง: ที่ ศ นธา'.

Moderato. *♩*
ท่อน 1. 3 ชั้น.

Second variation of 'Khaeg Sai' starting with the tempo marking 'Moderato' and the instruction 'ท่อน 1. 3 ชั้น.' (Section 1, 3 parts). The first staff is labeled 'รับ' (Reb) and is in 2/4 time. The melody is: $\text{G}4 - \text{A}4 - \text{B}4 - \text{C}5 - \text{B}4 - \text{A}4 - \text{G}4$.

Second staff of the second variation, continuing the melody: $\text{G}4 - \text{A}4 - \text{B}4 - \text{C}5 - \text{B}4 - \text{A}4 - \text{G}4$.

Third staff of the second variation, continuing the melody: $\text{G}4 - \text{A}4 - \text{B}4 - \text{C}5 - \text{B}4 - \text{A}4 - \text{G}4$.

เขกสายเตา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

The musical score consists of seven staves of music, arranged in three systems. The first system contains the first three staves. The second system contains the fourth and fifth staves, which are written as a grand staff with a brace on the left. The third system contains the sixth and seventh staves. The music is written in treble clef and features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The notation includes stems, beams, and slurs, indicating phrasing and articulation. The overall style is that of a traditional Thai folk melody.

แขกสายเถา

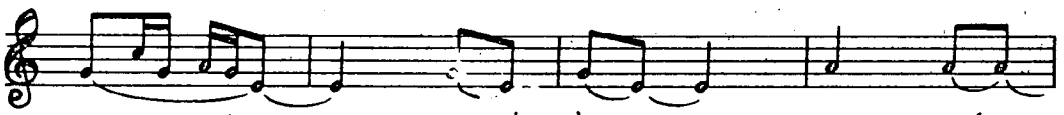
KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

ร้อง
สูง กั้น นร ร่อน... พา

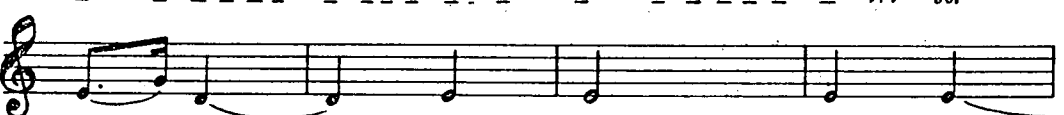
กั้น มา

สูง รูป ร่าง... เหว องค์

องค์ เล-

ชา ช่ม พลาจ ทาง ช้วน

ช้วน

ดา ลง ล่อง... คง คา

แขกสายเดา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

ขลุ่ย ลาย ควาง เอย ควาง โกล มทา
 หอม ไม่ ลั่น สุด เวียง นะ น้อย
 ดนตรี ล้วน ร้อง

เอย
 ส่วน 2. 3 ชั้น
 รั้ว

แขกสายเถา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

The musical score consists of six systems of notation. The first system is a single treble clef staff with a melodic line. The second system is a grand staff (treble and bass clefs) with a 7/8 time signature, featuring a complex rhythmic accompaniment. The third system is a single treble clef staff with a melodic line. The fourth system is a single treble clef staff with a melodic line. The fifth system is a grand staff with trills (tr) marked above notes in both staves. The sixth system is a grand staff with trills (tr) marked above notes in both staves.

The first variation consists of two staves. The treble staff contains a sequence of eighth-note patterns: a quarter note followed by an eighth note, then a quarter note followed by an eighth note, and finally a quarter note followed by an eighth note. The bass staff contains a similar pattern of eighth notes, starting with a quarter note followed by an eighth note, then a quarter note followed by an eighth note, and finally a quarter note followed by an eighth note.

The second variation consists of two staves. The treble staff contains a sequence of eighth-note patterns: a quarter note followed by an eighth note, then a quarter note followed by an eighth note, and finally a quarter note followed by an eighth note. The bass staff contains a similar pattern of eighth notes, starting with a quarter note followed by an eighth note, then a quarter note followed by an eighth note, and finally a quarter note followed by an eighth note.

The third variation consists of two staves. The treble staff contains a sequence of eighth-note patterns with trills (tr) above each note. The bass staff contains a similar pattern of eighth notes with trills (tr) above each note.

The fourth variation consists of two staves. The treble staff contains a sequence of eighth-note patterns with trills (tr) above each note. The bass staff contains a similar pattern of eighth notes with trills (tr) above each note.

The fifth variation consists of two staves. The treble staff contains a sequence of eighth-note patterns: a quarter note followed by an eighth note, then a quarter note followed by an eighth note, and finally a quarter note followed by an eighth note. The bass staff contains a similar pattern of eighth notes, starting with a quarter note followed by an eighth note, then a quarter note followed by an eighth note, and finally a quarter note followed by an eighth note.

แขกสายเดา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including some beamed sixteenth-note patterns. The lower staff is in bass clef and contains a sequence of eighth and sixteenth notes, with some beamed sixteenth-note patterns.

The second system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of quarter and eighth notes. The lower staff is in bass clef and contains a sequence of quarter and eighth notes, with some beamed eighth-note patterns.

The third system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of quarter and eighth notes. The lower staff is in bass clef and contains a sequence of quarter and eighth notes, with some beamed eighth-note patterns.

The fourth system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of quarter and eighth notes, ending with a sixteenth-note flourish. The lower staff is in bass clef and contains a sequence of quarter and eighth notes.

The fifth system of musical notation consists of two staves. The first ending is marked "1." and the second ending is marked "2.". The first ending leads to the second ending. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The first ending contains quarter and eighth notes, while the second ending contains a half note.

แขกสายเดา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

The first variation consists of two staves. The treble staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, while the bass staff provides a rhythmic accompaniment with similar note values.

The second variation consists of two staves. The treble staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, while the bass staff provides a rhythmic accompaniment with similar note values.

The third variation consists of two staves. The treble staff features eighth notes with trills (tr) above them. The bass staff features eighth notes with trills (tr) below them.

The fourth variation consists of two staves. The treble staff features eighth notes with trills (tr) above them. The bass staff features eighth notes with trills (tr) below them.

The fifth variation consists of two staves. The treble staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, while the bass staff provides a rhythmic accompaniment with similar note values.

แขกสายเถา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including some beamed sixteenth-note patterns. The lower staff is in bass clef and features a 7/8 time signature, with notes and rests corresponding to the upper staff.

The second system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of quarter and eighth notes. The lower staff is in bass clef and features a 7/8 time signature, with notes and rests corresponding to the upper staff.

The third system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of quarter and eighth notes. The lower staff is in bass clef and features a 7/8 time signature, with notes and rests corresponding to the upper staff.

The fourth system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of quarter and eighth notes, ending with a sixteenth-note flourish. The lower staff is in bass clef and features a 7/8 time signature, with notes and rests corresponding to the upper staff.

The fifth system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of quarter and eighth notes, ending with a double bar line and repeat dots. Above the staff is the marking "1.º". The lower staff is in bass clef and features a 7/8 time signature, with notes and rests corresponding to the upper staff. To the right of the first ending is a second ending marked "2.º", which consists of a few notes on a single staff.

แขกสายเถา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

ว่อง ^๒ ^๓ ท่อน 1. 2 ชั้น.

เออ - - - - - แหวก

ว้าย - - - - - ไร

สาย - - - - -

กระ แล - - - - -

สำเภา - - - - - ภา - - - - - วิชา - - - - - บริ

สุทธิ - - - - - เย็น ใส

วับ ^๒ ^๓ ท่อน 1. 2 ชั้น.

แขกสายเตา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

Three staves of musical notation in treble clef, 2/4 time. The first staff begins with a whole note followed by eighth notes. The second staff continues with eighth notes and a quarter note. The third staff concludes with a quarter note and a half note.

ว๊อง ^๒ $\frac{2}{4}$ ท่อน 2. 2 ชั้น.

Musical notation for the second variation, starting with a treble clef and a 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes.

ทราย ทอง ทราย

Musical notation for the third variation, continuing the melody with eighth and quarter notes.

แก้ว แว

Musical notation for the fourth variation, continuing the melody with eighth and quarter notes.

ไว

Musical notation for the fifth variation, continuing the melody with eighth and quarter notes.

บุ ช บง บัง

Musical notation for the sixth variation, continuing the melody with eighth and quarter notes.

ใบ แปง ขาน

ว๊ว ^๒ $\frac{2}{4}$ ท่อน 2. 2 ชั้น.

Musical notation for the seventh variation, starting with a treble clef and a 2/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes.

แขกสายเตา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

ว่อง

ท่อน 1. ขึ้นเดี่ยว.

ออ - บ้าง ร่วง - - - - - เอ อ หนอ

แขกสายเดา

KHAEG SAI (IN THREE VARIATIONS)

ละ ออง ใจค

พระ พาย พา ลำ ไร่ หอม หวาน

รับ

ท่อน 1. ช้ำเดียว.

ร้อง

ท่อน 2. ช้ำเดียว.

บ้าง ผุด แยม แซ่ม สร้อย

ตม แนม แดม กำ

บัง ใจ

ท่อน 2. ชั้นเดียว.

รับ.

I. II. ลพพด

Fine.

อธิบายเพลงจีนเก็บบุปผา

ของ
มนตรี ตราโมท

เพลงจีนเก็บบุปผานี้ แต่เดิมท่อนนักร้องสัทวาได้แต่งขึ้นสำหรับใช้ร้องเป็นลำเลาในการเล่นสัทวา เมื่อเป็นเพลงที่เพราะ ได้รับความนิยมมากขึ้น จึงเฝ้ามาร้องส่งให้คนตรีรับ ครูบาอาจารย์ฝ่ายคนตรีจึงได้แต่งทำนองคนตรีขึ้น โดยดำเนินตามทำนองร้อง ไว้สำหรับบรรเลงรับร้อง คำร้องที่เดิมขึ้นต้นว่า “สัทวาทวนคำ” จึงแก้เป็น “อนิจจาหวนคำ” และคำท้ายที่ว่า “ขอให้ขังเป็นสุขทุกวงเฮย” ก็แก้เป็น “ขอให้ขังเป็นสุขทุกคนเฮย”

ว่าโดยทำนองของเพลงจีนเก็บบุปผานี้แล้ว ทั้งทางร้องและทางคนตรี ท่านผู้แต่งได้แต่งทำนองให้มีประโยควรรคตอนอย่างอ่อนเงื่อน จนนักกัคนตรีสมัยหลัง ๆ โดยมากเข้าใจว่าเป็นเพลง ๒ ชั้นทั้งสิ้น แต่ความจริงนั้น เพลงจีนเก็บบุปผานี้เป็นเพลงอัตรา ๓ ชั้น ซึ่งได้แต่งขึ้นจากเพลงจีนซิมเล็ก ๒ ชั้น ของพระประคิษฐ์ไพเราะ (มี ศุภริยางกูร)

เหตุที่ทำให้นักคนตรีมักจะเข้าใจว่าเป็นเพลงอัตรา ๒ ชั้นก็เนื่องด้วย ท่านผู้แต่งได้ใช้ประโยคเพลงสั้น ๆ อย่าง ๒ ชั้นตลอดทั้งเพลง “เท่า” ที่แทรกอยู่ ก็ใช้ “เท่า” อย่าง ๒ ชั้น ถ้าไม่พิจารณาให้ละเอียดจริงแล้ว ๆ ก็จะไม่รู้ไม่ได้โดยว่าเป็นเพลง ๓ ชั้น ที่แต่งขึ้นจากเพลงจีนซิมเล็ก ๒ ชั้น

มีทำนองเนื้อเพลงที่จำเป็นจะต้องอธิบายแก้อรรถสัสมิอยู่แห่งหนึ่ง คือ ทำนองเพลงท่อน ๒ อันทำนองเพลงจีนซิมเล็ก ๒ ชั้น ท่อน ๒ นั้นสั้นมาก ผู้ร้องจึงต้องร้อง ๒ เที้ยว ท่านนักร้องสัทวาซึ่งได้นำมาแต่งขึ้นเป็นเพลงจีนเก็บบุปผา (๓ ชั้น) ท่านก็ได้ดำเนินตามลักษณะของ ๒ ชั้น คือร้องท่อน ๒ เป็น ๒ เที้ยว แต่ท่านได้แต่งทำนองยกย่อง ไม่ให้ทำนองทั้ง ๒ เที้ยวนี้เหมือนกัน จึงทำให้ไม่รู้ว่าเป็น ๒ เที้ยว เมื่อมาแต่งทำนองคนตรีขึ้นบรรเลงรับ ก็แต่งเลียนตามทำนองที่ร้องนั้น อันประเพณีการบรรเลงคนตรีรับร้องจะต้องบรรเลง ๒ เที้ยว เมื่อบรรเลงอย่างร้องนั้น ๒ เที้ยว ก็เป็นทำนองเนื้อเพลงถึง ๔ เที้ยว อีกประการหนึ่ง ทำนองเพลงจีนเก็บบุปผาท่อน ๒ นี้ ในตอนขึ้นต้นจะต้องมี “เท่า” จึงจะครบจังหวะบริบูรณ์ แต่ว่าตามประเพณีโบราณท่านยกเว้นให้สำหรับร้องว่า “เพลงใดที่มีเท่าอยู่ต้น จะไม่ร้องก็ได้” เพราะฉะนั้น การร้องท่อน

๒ ชั้นท่านจึงไม่ร้องเท่าในตอนขึ้นต้น แต่เมื่อมาใช้เป็นเพลงร้องส่งให้ดนตรีรับ คนตรีจะต้องเพิ่ม
 .ติมให้สมบูรณ์ เช่นเดียวกับเพลงอื่น ๆ ที่ดนตรีต้องบรรเลง “เท่า” แทนร้องอยู่เสมอๆ แม้เพลง
 จีนเก็บบุปผานี้ก็เช่นเดียวกัน เมื่อบรรเลงรับท่อน ๑ จบแล้ว ก่อนจะขึ้นต้นร้องท่อน ๒ ดนตรี
 จึงต้องบรรเลง “เท่า” ให้ เป็นการส่งร้อง กังโน้ตในหน้า ๑๐๔ บรรทัดที่ ๓ ห้องที่ ๓-๔ ใน
 หนังสือเล่มนี้

ที่ต้องกล่าวถึงการส่ง “เท่า” ตอนก่อนจะเริ่มร้องท่อน ๒ นี้ ก็เพราะว่าโดยปรกติที่
 ได้ยินบรรเลงกันมา ไม่ส่ง “เท่า” ในตอนนั้นกันเลย ซึ่งเป็นการผิด เพราะทำให้เนื้อเพลงขาดไป
 ส่วนในท่อน ๓ ก็มีส่งเท่าก่อนร้องเหมือนกัน แต่นักดนตรีทุกท่านได้ปฏิบัติกันถูกต้องอยู่แล้ว จึง
 กล่าวแต่เฉพาะท่อน ๒

บทร้องเพลงจีนเก็บบุปผาแปลง

อนิจจาหวานคำหวานน้ำเสี้ยว	ได้ระเบียบเรียบเรียงสำเนียงสนอง
ล้วนแก้วปรีชาปัญญากรอง	เชิงพระทองประทุมมาลัยชานาญจริง
เสียดายเอยเสียดายน้ำเสี้ยว	สำเนียงร้องรับ
กรรมเอ๋ยจะลับ	ไปเสี้ยวแล้วหนา ออกเอ๋ย
จะจากไปก็ไม่วาย	อาลัยเลย
จะจำลาอาลัยใจวัยหวม	ด้วยสุนทรกลอนความงามทุกสิ่ง
จะลี้ลาลากลาดหวาดประวิง	ขอให้ยังเป็นสุขทุกคนเอ๋ย
เสียดายเอยเสียดายหงส์ทอง	จะต้องกลากลาด
ใจเอ๋ยจะขาด	ไปเสี้ยวแล้วหนา ออกเอ๋ย
จะจากไปก็ไม่วาย	คลายไต่กเอ๋ย

(แปลงจากบทสัควา ของเก่า)

๕. จินเก็บบุบผา

JIEHN GEB BUPPHA

TRADITIONAL

IN THREE VARIATION

ของเก่า

Andante.

ท่อน 1.

ร้อง

เออ อ นี จา ... ๖๖๖๖๖

คำ (เออ) ... ทวา๖๖ ... ๖๖๖๖๖ ... ๖๖๖๖๖

ได้ ระ เนิยบ เรียบ ... เรียง

ลำ เียง ... ๖๖๖๖๖

Moderato.

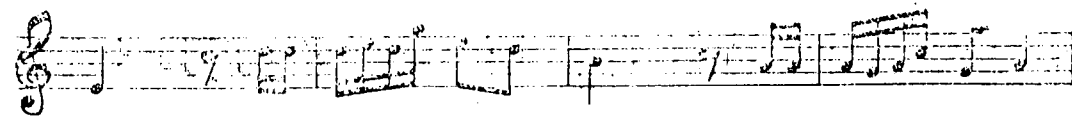
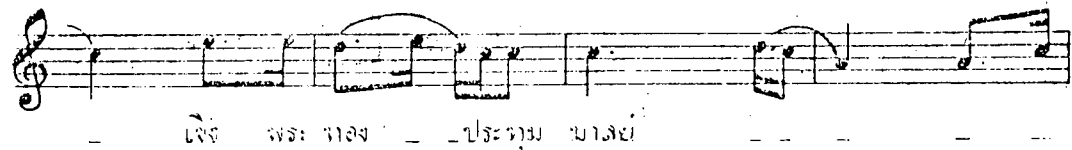
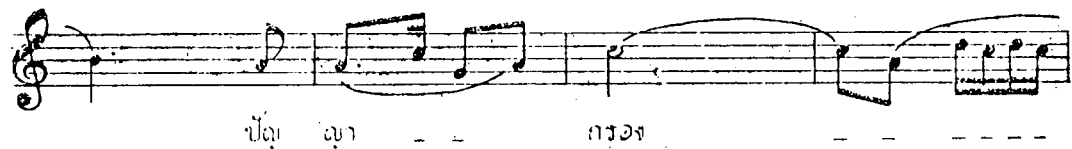
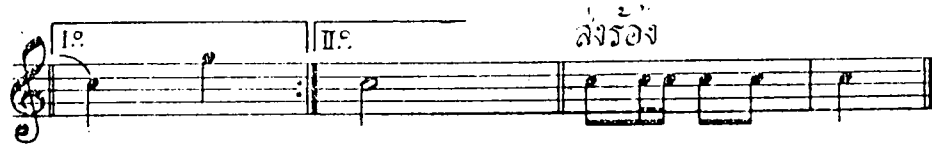
ท่อน 1.

รับ

๖๖๖๖๖

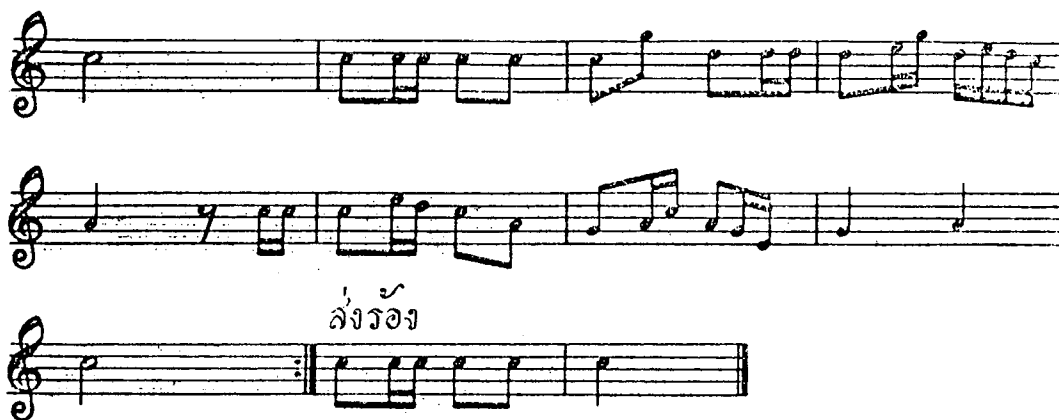
จินเก็บบุปผา ๓ ชั้น

JIEHN GEB BUPPHA (THIRD VARIATION)

จินเก็บบุพผา ๓ ชั้น

JIEHN GEB BUPPHA (THIRD VARIATION)

จินเก็บบุปผา ๓ ชั้น

JIEHN GEB BUPPHA (THIRD VARIATION)

ทอ ๒ ๓.

รับ

Fine.

อธิบายเพลงทยอยเขมร ๓ ชั้น

มนตรี กราโมท

เพลงทยอยเขมร อัครา ๒ ชั้น เป็นเพลงไทยที่มีมาแต่โบราณ บรรเลงรวมอยู่ในเพลง
เรื่องทยอย ในบางโอกาสก็แยกออกมาใช้เป็นเพลงร้องประกอบการแสดงโขนละคร
เพลงทยอยเขมร ๒ ชั้น มีท่อนองและดำเนินแสดงถึงอารมณ์โศกสลด เพราะฉะนั้น ทั้งใน
การบรรเลงดนตรีและขับร้องประกอบการแสดง โขนละคร จึงใช้ในเวลาที่เป็นการแสดง
อาการโศกเศร้ารำพันรำพันในขณะเดินทาง และยังใช้กันมาจนปัจจุบันนี้

เมื่อสมัยรัชกาลที่ ๔ ครุแดง ผู้มีฝีมือในทางเป่ามโหรี จนได้สมญาว่า ครุแดงเป่า
ได้นำเอาเพลงทยอยเขมร ๒ ชั้น มาแต่งขึ้นเป็นอัครา ๓ ชั้น การแต่งขยายขึ้นมาเป็น ๓ ชั้น
นี้ ทำนองร้องยังคงแสดงอารมณ์โศกอยู่เช่นเดียวกับในอัครา ๒ ชั้น แต่ทำนองดนตรีนั้น
เนื่องจากเพลงทยอยเขมรเป็นเพลงที่มี "โยน" ผู้แต่งสามารถพลิกแพลงได้มาก ท่านผู้
แต่งจึงได้สอดแทรกเมื่อดนตรีต่าง ๆ ตลอดจนถึงลูกชกไว้อย่างพิริบเพรา ซึ่งเป็นการแต่ง
ออกในวิชาการอันกว้างขวางทางดุริยางคศิลป์อย่างหนึ่ง จึงทำให้ดำเนินที่แสดงอารมณ์
โศกจมนหายไปบ้าง เพลงทยอยเขมร ๓ ชั้น ที่ครุแดงได้แต่งขึ้นนี้ แต่งเป็น ๒ เที้ยว โดย
เปลี่ยนทำนองมิให้ซ้ำกัน ซึ่งได้รับความนิยมในวงการดนตรีอย่างกว้างขวาง

ต่อมาอีกเล็กน้อย พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกร หรือ ครูมีแขก) คงจะ
พิจารณาเห็นว่า เพลงทยอยเขมร ๓ ชั้น ซึ่งครุแดงได้แต่งขึ้นนั้น เป็นเพลงที่ไพเราะน่าฟัง
เพลงหนึ่งสมควรสนับสนุน หากแต่เที้ยวหลังซึ่งเป็นเที้ยวที่เปลี่ยนทำนองนั้น ยังใกล้เคียงกับ
ทำนองของเที้ยวแรกมากไปหน่อย จึงได้คิดแต่งเพลงทยอยเขมร ๓ ชั้น เพิ่มขึ้นอีก ๑ เที้ยว
สำหรับบรรเลงเป็นเที้ยวกลับ แทนเที้ยวกลับอย่างเดิมของครุแดง และเพิ่มเติมเที้ยวแรกของ
ครุแดงขึ้นอีกเล็กน้อยตรงลูกชก ๒ การบรรเลงเพลงทยอยเขมร ๓ ชั้นตามแบบนี้ จึงเป็น
บรรเลงด้วยทางของครุแดง (เพิ่มเติมลูกชกอันเล็กน้อย) เป็นเที้ยวแรก และบรรเลงด้วยทาง
ของพระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกร) เป็นเที้ยวหลัง ก็ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย
ในวงการดนตรีอีกแบบหนึ่ง

การบรรเลงในสมัยต่อจากนั้น บรรเลงกันอยู่ที่ ๒ อย่าง คือ บรรเลงตามทางของ
 ครุฑทอง ๒ เที้ยวอย่างหนึ่ง กับบรรเลงเที้ยวแรกเป็นทางของครุฑแดงและเที้ยวหลังเป็นทาง
 ของพระประดิษฐไพเราะ อีกอย่างหนึ่ง แต่โดยมากวงเครื่องสายมักบรรเลงตามทางของ
 ครุฑทอง ๒ เที้ยว และวงมโหรีบรรเลงทางครุฑแดงเป็นเที้ยวแรก ทางพระประดิษฐไพเราะ
 เป็นเที้ยวหลัง เพราะว่าลุลลือที่ ๒ ในเที้ยวแรกทพระประดิษฐไพเราะเพิ่มเติมซอกัด ทำนอง
 ในเที้ยวหลังของพระประดิษฐไพเราะก็ดี เป็นทำนองที่ต้องใช้เขตเสียงกว้าง เหมาะแก่กับ
 การบรรเลงด้วยเครื่องมโหรี หากบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีในวงเครื่องสาย ก็จะต้องหลบ
 เสียงบ่อยๆ ทำให้ขาดความไพเราะไป มาในสมัยปัจจุบัน ทั้งวงเครื่องสายและวงมโหรี
 มักจะชอบบรรเลงอย่างหลัง (ทางครุฑแดงเที้ยวแรก ทางพระประดิษฐไพเราะเที้ยวหลัง) กัน
 ทั้งนี้ เพราะว่าไพเราะโตดไฉนกว่า ดังโน้ตในหน้าต่อไปนี้

บทร้อง เพลง ทยอยเขมร

ว่าแล้วก็พากันคลาไคล	ดำเนินในแนวป่าพนาศรี
บุหลันทรงกลดหมตราคี	เหมือนจะชวนให้ลล้าไป

(อีเหนา พระราชันยพนธ์ในรัชกาลที่ ๒)

๖. ทะยอยเขมร ๓ ชั้น

THAYOY KAMEHN

by KRUE Taeng & IN THREE VARIATION
PRAPRADITPAILOH

ครูเตงและพระประดิษฐ์ไพเราะ

Moderato เที่ยวแรก

เออ

กา พลาจ ทว

กัน คลา

โคล

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of several systems of staves. The first system has five staves. The second system has two staves, with the lower staff containing Thai lyrics: "ด่า ไม้ ไม้ ไม้" and "ป่า". The third system has two staves, with the lower staff containing Thai lyrics: "ดนตรี รบ" and "เที่ยวพรก". The fourth system has two staves, with the lower staff containing the tempo marking "Moderato" and the Thai word "คีรี". The fifth system has two staves, with the lower staff containing the abbreviation "tr" (trill) above the notes. The sixth system has two staves. The page number "61" is located at the bottom center.

The musical score is written in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of six systems, each with a treble and bass staff. The notation includes various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests and accidentals. The piece features a mix of melodic lines and rhythmic accompaniment, with some sections showing more complex rhythmic patterns.

The musical score is written in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of seven systems of staves. The first system has two staves with a melody in the upper voice and accompaniment in the lower voice. The second system has a single staff with a continuous eighth-note accompaniment. The third system has two staves with a melody in the upper voice and accompaniment in the lower voice. The fourth system has two staves with a melody in the upper voice and accompaniment in the lower voice. The fifth system has two staves with a melody in the upper voice and accompaniment in the lower voice. The sixth system has two staves with a melody in the upper voice and accompaniment in the lower voice. The seventh system has a single staff with a melody in the upper voice, including a trill (tr) on the first note.

The image displays a musical score for the piece 'Thayoy Kamehn (Third Variation)'. The score is written in a key signature of one sharp (F#) and a 7/8 time signature. It consists of six systems of music, each system containing two staves (treble and bass clefs). The notation includes various rhythmic patterns, such as eighth and sixteenth notes, and rests. The piece is characterized by its intricate rhythmic structure and melodic lines.

The musical score is written for a piano and consists of seven systems of staves. The first six systems are grand staves, each containing a treble and bass staff joined by a brace. The seventh system consists of two separate staves. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 7/8. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The final system includes trills, indicated by 'tr' above the notes.

The musical score consists of six systems of music. The first system features a single treble clef staff with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. It begins with a trill (tr) over a half note, followed by a quarter note, and then a series of eighth notes. The subsequent five systems are arranged in pairs, each pair consisting of a treble clef staff and a bass clef staff. These systems contain complex rhythmic patterns, including sixteenth and thirty-second notes, and various rests. The key signature remains one sharp throughout the piece.

ทยอยเขมร ๓ ชั้น

THAYOY KAMEHN (THIRD VARIATION)

The musical score is written for a three-part ensemble, indicated by the title '๓ ชั้น'. It consists of seven systems of staves. Each system contains two grand staves (treble and bass clefs) and one single treble staff. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 7/8. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The notation includes slurs, ties, and dynamic markings such as 'f' (forte) and 'p' (piano). The score is presented in a clear, black-and-white format.

The musical score is written in G major and 2/4 time. It consists of ten staves. The first two staves are a grand staff with treble and bass clefs. The next two staves are single treble clef staves. The following three staves are single treble clef staves with various rhythmic patterns. The final two staves are single treble clef staves. The score includes various musical notations such as eighth notes, sixteenth notes, and triplets. There are also some Thai annotations: 'ร้อย' (Roi) and 'เออ' (Eo) are written below the eighth staff, and 'เทียบหลัง' (Tiep Lang) is written above the eighth staff. A triplet of eighth notes is marked with a '3' in the eighth staff.

The musical score is written on 14 staves, each containing two lines of music. The notation includes various rhythmic values, slurs, and accents. Thai text annotations are placed below the staves: 'กลด' (Klud) on the 4th staff, 'หมด' (Mud) on the 6th staff, '31' on the 7th staff, 'ตี' (Dai) on the 8th staff, 'เทมโอบ' (Tem-ob) on the 11th staff, 'จะ' (Ja) on the 12th staff, 'ชวณ' (Chuan) on the 12th staff, and 'ให้' (Hai) on the 12th staff. A circled '3' appears on the 5th staff, and a circled '31' appears on the 7th staff.

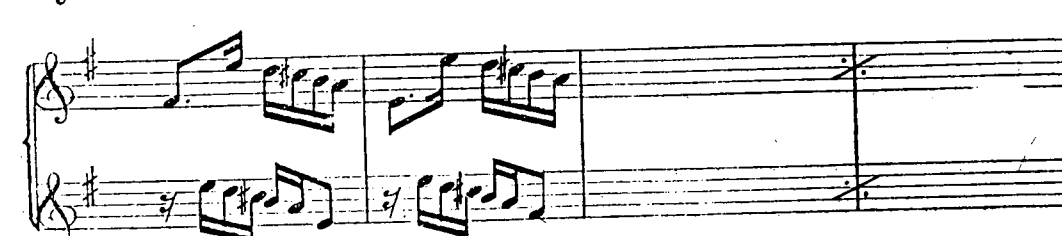
The musical score is written for two staves, likely representing different instruments or voices. The top staff uses a treble clef and a 2/4 time signature. The bottom staff uses a bass clef and a 2/4 time signature. The music is divided into measures by vertical dashed lines. Thai text is placed above the notes: 'ดนตรีรับ' (Introductory music) and 'เที่ยวหลัง' (Backward tour) are positioned above the first two measures. The number '๓๑' (31) is written above the final measure of the first system. The word 'ไป' (Go) is written above the first measure of the second system. Trills are indicated by 'tr' above notes in several measures. The score consists of six systems of two staves each, with the final system containing a double bar line.

The musical score is written for a single melodic line on a grand staff (treble and bass clefs). It consists of eight systems of music. The first system has two staves. The second system has two staves. The third system has two staves. The fourth system has two staves. The fifth system has one staff. The sixth system has one staff. The seventh system has one staff. The eighth system has one staff. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The key signature is one sharp (F#).

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of nine systems of staves. The first system has a single treble clef staff with a melodic line. The second system has a single treble clef staff with a more rhythmic line. The third system has a single treble clef staff with a melodic line. The fourth system consists of two staves: a treble clef staff with a melodic line and a bass clef staff with a rhythmic accompaniment. The fifth system also consists of two staves: a treble clef staff with a melodic line and a bass clef staff with a rhythmic accompaniment. The sixth system consists of two staves: a treble clef staff with a melodic line and a bass clef staff with a rhythmic accompaniment. The seventh system consists of two staves: a treble clef staff with a melodic line and a bass clef staff with a rhythmic accompaniment. The eighth system consists of two staves: a treble clef staff with a melodic line and a bass clef staff with a rhythmic accompaniment. The ninth system consists of a single treble clef staff with a melodic line. The score includes various musical notations such as notes, rests, and slurs.

The musical score is written in a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of seven systems of staves. The first system has two single staves. The second and third systems each have a grand staff (treble and bass clefs). The fourth system has a grand staff with a repeat sign at the end. The fifth system has a grand staff with a repeat sign at the end. The sixth system has a grand staff with a repeat sign at the end. The seventh system has a grand staff. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests.

The musical score is written for a piano and consists of 14 staves. It is organized into four systems, each with two staves (treble and bass clef). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 7/8. The notation includes various rhythmic patterns such as eighth and sixteenth notes, often beamed together, and rests. The piece concludes with a final cadence on the 14th staff.

ทะยอยเขมร ๓ ชั้น

THAYOY KAMEHN (THIRD VARIATION)

The musical score consists of ten staves. The first nine staves are single-line staves in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp, and a 2/4 time signature. It contains a series of eighth-note patterns, some with rests. The second staff continues with similar eighth-note patterns. The third staff has a similar pattern. The fourth staff has a 2/4 time signature and a 7/8 time signature. The fifth staff has a 2/4 time signature and a 7/8 time signature. The sixth staff has a 2/4 time signature and a 7/8 time signature. The seventh staff has a 2/4 time signature and a 7/8 time signature. The eighth staff has a 2/4 time signature and a 7/8 time signature. The ninth staff has a 2/4 time signature and a 7/8 time signature. The tenth staff is a grand staff with two staves, both in treble clef, with a key signature of one sharp and a 2/4 time signature. The music is primarily composed of eighth-note patterns and rests.

หมายเหตุ : เครื่องหมาย 8 va สำหรับเครื่องดนตรีที่มีเสียงต่ำ

ทยอยเขมร ๓ ชั้น

THAYOY KAMEHN (THIRD VARIATION)

หมายเหตุ : เครื่องหมาย 8 va สำหรับเครื่องดนตรีที่มีเสียงต่ำ

The musical score is written for a piano and consists of 12 staves. It is in the key of D major (one sharp) and 7/8 time. The first staff begins with a first ending bracket labeled '2º'. The piece concludes with a double bar line and the word 'Fine' written below the final staff.

อธิบายเพลงเทพบรรทม ๓ ชั้น

มนตรี กราโมท

ในสมัยที่นิยมเล่นดีดากันอย่างแพร่หลายนั้น บรรดาวงดีดากันทั้งหลายต่างก็คิดประกวดประชันกันทั้งทางหากผู้ผู้มีปากดีและว่องไวมาเป็นผู้บอกดีดากัน หากคนร้องดีเสียงไพเราะได้เป็นคนร้อง และหากนักแต่งเพลงร้องที่มีความสามารถมาแต่งเพลงที่ไพเราะไว้สำหรับร้องออกประกวดกัน จึงปรากฏว่าในสมัยนั้นได้เกิดเพลงร้องแปลก ๆ เพราะ ๆ ขึ้นอย่างมากมาย และหลายเพลงได้กลายมาเป็นเพลงสำหรับร้องส่งและบรรเลงดนตรีอยู่จนปัจจุบันนี้

เพลงดีดากันแต่งขึ้นร้องออกกันนั้น บางเพลงก็แต่งขึ้นโดยอัตโนมัติ บางเพลงก็แต่งขยายจากเพลง ๒ ชั้นของเกาชนเป็นอัตรา ๓ ชั้น แต่ถึงแม้จะแต่งขยายขึ้นจากเพลง ๒ ชั้นของเกา ทานผู้แต่งก็มักจะดัดแปลงโดยตัดทอนหรือเพิ่มเติมเสริมต่อออกไป หรือมีฉันทลักษณ์ที่ผิดแปลกทำนองเสียงจนห่างไกลจากเค้าเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อจะปกปิดมิให้คนร้องวงอื่นทราบว่าแต่งมาจากเพลงอะไร

ราวสมัยปลายรัชกาลที่ ๔ หรือต้นรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จำเริญผดียง (โคม) เรียกกันเป็นสามัญว่า "จำโคม" คนร้องดีดากันที่มีชื่อเสียงผู้หนึ่ง ได้แต่งเพลงร้องดีดากันเพลงหนึ่งทั้งทำนองและบทร้อง ให้ชื่อว่า "เพลงดีดากันเทพบรรทม" เป็นเพลงที่มี ๒ ท่อน ท่อน ๑ นั้นแต่งขึ้นจากเพลงเสภานอก ๒ ชั้น ส่วนท่อน ๒ แต่งจากเพลงเสภากลาง ๒ ชั้นซึ่งเป็นของเก่า แต่การแต่งนั้นหาได้แต่งขยายขึ้นเป็น ๓ ชั้นโดยคงไม่ หากแต่ได้ตัดทอนและเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงแก้ไขเสียงจนบางประโยคก็ห่างไกลจากเนื้อเพลงเดิม ท่อนต้นมี ๘ จังหวะ (จังหวะแรกตัดเหลือครึ่งจังหวะ) ท่อน ๒ มี ๖ จังหวะ ที่ตั้งชื่อว่าดีดากันเทพบรรทมก็เห็นจะตรงตามบทร้องซึ่งมีความหมายเช่นนั้น เพลงนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายในวงการดีดากันเป็นอันมาก ตลอดจนนักร้องดังคนตรีก็นำมาใช้

ครูทศ (ไม่ทราบนามสกุล) ซึ่งเป็นคนร้องและครูประจำวงมีพาทย์ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นวิจิตรวาทราช (ช่วง บุนนาค) ได้แต่งทำนองดนตรีขึ้นเพื่อใช้บรรเลงรับ

ในเมื่อนำเพลงดึกวาทเทพบรรทมของจำโคมมาร้องส่ง ครูที่คุ้นมนต์ยึดคิดแบบการแต่งเพลง ดึกวาทอย่างหนึ่ง คือการแต่งเพลงต่าง ๆ ของท่าน มักจะอดแก้ไขคิดแปลงจากทำนอง อันเป็นเนื้อแท้ของเดิมไม่ได้ เพราะฉะนั้น ในการแต่งเพลงนี้ ซึ่งทำนองร้องของเดิมก็ได้ คิดแปลงมากมายอยู่แล้ว ท่านของคนครุฑแต่งจนจึงได้ประติมากรรมแยกแยะออกไปอย่าง กว้างขวาง บางท่อนร้องกับรับก็จังหวะไม่เท่ากัน คือร้องท่อน ๓ มี ๘ จังหวะ คนครุฑรับ มี ๘ จังหวะ ส่วนท่อน ๒ ร้องมี ๖ จังหวะ แต่คนครุฑมี ๘ จังหวะ และเมื่อนำเพลงนี้มาใช้ นอกวงดึกวาทแล้ว เพลงนี้จึงเรียกชื่อเพียงว่า "เพลงเทพบรรทม"

อย่างไรก็ตาม เพลงเทพบรรทมนี้ ในวงการคีตศิลป์และศรัทธาศิลป์ ทั้งนี้ว่าเป็นเพลงที่มีความไพเราะอย่างยิ่งเพลงหนึ่ง และถือว่ามีร้องเพลงไทยที่แท้จริงจะต้องร้อง เพลงนี้ได้

บทร้อง เพลงเทพบรรทม

สาวสวรรค์กัลยาเป็นข้าบาท	บำเรอองค์เทวราชอันเรืองศรี
ได้ทรงฟังวังเวงเพลงดนตรี	สำหรับที่เทวณเชอบรรทม
องค์เทวราชของข้าบาทนเอย	พระกรเกลยแขนยทอง
เสียงพิณพาทย์ระนาดฆ้อง	เสนาะก้องอยู่วังเวง
ภาพินเสียงครนเกรง	ได้ทรงฟังวังเวงเพลงสวรัคนเอย

จำผ่านผของอั้ง (โคม) แต่ง

ภายหลังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์บทร้องชั้นนอก บทหนึ่ง สำหรับร้องส่งในวงมโหรีหลวง โดยทรงแก้ไขคิดแปลงจากบทเดิมของจำโคม เรียกว่า "สร้อยเพลงเทพบรรทมนารายณ์เกษียรสมุทร" ดังนี้

สาวสวรรค์กัลยาเป็นข้าบาท	บำเรอองค์หริราชเรืองศรี
ได้ทรงฟังวังเวงเพลงดนตรี	สำหรับที่वासเทพเชอบรรทม
สองพระนางนาฏของข้าบาทนเอย	ประคองเกลยแขนยเกลย
แสนสร้างค่านางจำเรียง	ถวายเสียงสำเนียงทำนอง
เชิญบรรทมทิพอาสน์	เหนือนาคราชอันเรืองรอง
ทรงสดับขับร้อง	ให้เพราะต้องพระทัยเอย

ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงปรับปรุงละครดึกดำบรรพ์ เรื่องกรุงพาดชมทวี่ป ในฉากเกษียรมุทธรซึ่งมีพระนารายณ์บรรทมเหนือนาคบัลลังก์ จึงทรงพระนิพนธ์บทร้องเพลงเทพบรรทมชั้นนอกบทหนึ่ง ให้ตัวละครที่เป็นพระลักษมณ์ร้อง โดยทรงคิดแปลงแก้ไขจากบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ อีกค่อนหนึ่ง แต่บางตอนก็กลับไปทรงใช้บทเดิมของจำเริญ คังค่อไปนี้

สาวสวรรค์ก็กลายเป็นข้าบาท	บำเรอองค์เทวราชอันเรืองศรี
ขอถวายบรรเลงเพลงดนตรี	สำหรับทิวาสุเทพเชอบรรทม
องค์เทวราชของข้าบาทนเอย	พระกรเกลยเขนยเคียง
สาวสุรางค์นางจำเริญ	ถวายเสียงเป็นสำเนียงทำนอง
เชิญทมเหนือทิพอาสน์	ที่หลังนาคราชอันเรืองรอง
สุรางค์เสนาอำเวยสนอง	ร้องบรรเลงวังเวงเอย

บทร้องเพลงเทพบรรทม ที่เป็นพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ และพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ใช้กันอยู่ในวงดนตรีของหลวงและเจ้านายมางองค์ ไม่สู้จะแพร่หลายนัก เห็นจะเป็นด้วยวงดนตรีทั่ว ๆ ไปนั้น เคยชินกับบทร้องของจำเริญอยู่แล้วและไม่ค่อยจะได้ยินได้ฟังบทซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์และพระนิพนธ์ดังกล่าวมา จึงร้องกันแต่บทของจำเริญแพร่หลายในวงการดนตรีทั่วไป

โน้ตเพลงเทพบรรทมในหน้าค่อไปนี้ ก็ใช้บทร้องของจำเริญของยัง (โคม) ซึ่งเป็นบทเดิมและรู้จักกันในหมู่นักร้องแทบทุกคน.

๓. เทพบรรทม ๓ ชั้น

THEP BANTHOM

CHAPEANPAYONGYING

& KRUE BUA

Andante

IN THREE VARIATION

จำแผ่นดินของยิ่งและครูบัว

วงปี่พาทย์

ธำ ธี วรรค... ก็ ๓

ธำ

เป็น ชำ

บพ

บำ เสร องค์ ๓ ๖

วง

อัน เอง

คี

ไธ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘

๗๙

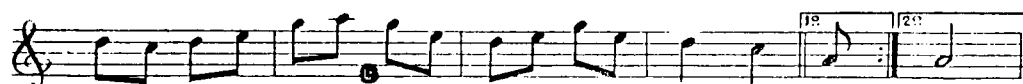
The musical score consists of ten staves. The first five staves are vocal lines with Thai lyrics: "เทพ บรรทม", "ชั้น", "บรรทม", "ชั้น", and "บรรทม". The sixth staff begins with the tempo marking "Moderato รุนแรง" and a 2/4 time signature. The final four staves (7-10) are instrumental accompaniment, featuring a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes.

The musical score consists of seven systems of staves. The first system has three single staves. The second system has two staves. The third system has two staves. The fourth system has two staves. The fifth system has two staves. The sixth system has two staves. The seventh system has two staves. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. The piece is written in a single melodic line with accompaniment.

เทพบรรทม ๓ ชั้น

THEP BUNTHOM (THIRD VARIATION)

พินา - - - - - เสียง - คสิทา -

เคจจ - ไต่ - ทวง - ทัง - - - - - วัจ

เวจ - - - - - เพลจ - ติ - วัจค - - - - - ติ - - - - - เอย - - -

รับทอน ๒

The musical score consists of a vocal line with Thai lyrics and a piano accompaniment. The piano part includes a 2/4 section and a 7/8 section. The lyrics are: พินา - - - - - เสียง - คสิทา - เคจจ - ไต่ - ทวง - ทัง - - - - - วัจ เวจ - - - - - เพลจ - ติ - วัจค - - - - - ติ - - - - - เอย - - - รับทอน ๒

The first system consists of two staves. The upper staff contains a sequence of eighth-note pairs, while the lower staff contains a sequence of eighth-note triplets.

The second system is a single staff containing eighth-note patterns, including some beamed eighth notes and a final eighth-note pair.

The third system is a grand staff (two staves). The upper staff has a melodic line with trills (tr) above the notes. The lower staff has a bass line with eighth-note patterns.

The fourth system is a grand staff. The upper staff has a melodic line with trills (tr) above the notes. The lower staff has a bass line with eighth-note patterns.

The fifth system is a grand staff. The upper staff has a melodic line with eighth-note patterns. The lower staff has a bass line with eighth-note patterns.

The sixth system is a single staff containing eighth-note patterns, including some beamed eighth notes.

The seventh system is a single staff containing eighth-note patterns, including some beamed eighth notes.

The eighth system is a single staff containing eighth-note patterns, including some beamed eighth notes.

เทพบุตรทอม ๓ ชั้น

THEP BUNTHOM (THIRD VARIATION)

The musical score consists of three staves. The top staff is a single treble clef line with a series of eighth and sixteenth notes. The middle and bottom staves are grouped together with a brace on the left, indicating a piano accompaniment. The middle staff uses a treble clef and the bottom staff uses an alto clef. Both contain rhythmic accompaniment with eighth and sixteenth notes. The piece concludes with a fermata on the final note of the middle staff and the word 'Fine' written below the bottom staff.

อธิบายเพลงพราหมณ์ดัดน้ำเต้า เถา

มนตรี กราโมท

เพลงพราหมณ์ดัดน้ำเต้า เดิมมีแต่ขอตราชั้นเดียว ซึ่งบรรเลงแทรกอยู่ในเพลงเร็วของโบราณเรื่องหนึ่ง แล้วจึงมีผู้เลือกออกมาแต่งขยายชั้นเป็น ๒ ชั้น สำหรับร้องและบรรเลงประกอบการแสดงโขนละครคอนและอื่น ๆ ซึ่งนับว่าเป็นเพลงที่แพร่หลายมากเพลงหนึ่ง

เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๖๐ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงได้นำทำนอง ๒ ชั้นของเดิมนั้นมาแต่งชั้นเป็น ๓ ชั้น ครั้งแรกได้แต่งไว้แต่ทางพื้นเพียงทางเดียว แม้จะบรรเลงรับร้องกลับต้น ก็คงซ้ำตามทำนองเดิม ต่อเมื่อราว พ.ศ. ๒๔๖๒ จึงได้แต่งทำนองเปลี่ยนชั้นอีก ๒ ทาง สำหรับใช้บรรเลงเป็นเทียบกลับ ซึ่งมีทำนองไพเราะเพราะพริ้งน่าฟังอย่างยิ่งเพลงหนึ่ง

ส่วนทำนอง ๒ ชั้นนั้น ทำนองดนตรีของโบราณเป็นทางเรียบ ๆ พื้น ๆ ได้มีผู้คิดแต่งเป็นทางเปลี่ยนชั้นหลายทาง เช่นในการแสดงละครคนตึกตำบรวรพ์ เรื่องคดี ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ก็ได้แต่งทางเปลี่ยนเป็นสำเนียงภาษาต่าง ๆ ใต้ ๔ ทางด้วยกัน และในการบรรเลงเพลงตับนางลอย หลวงประดิษฐไพเราะ ก็แต่งทำนองดนตรีเป็นทางเปลี่ยนไว้อีก ในการบันทึกเพลงพราหมณ์ดัดน้ำเต้า เถา เป็นโน้ตสากลเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเมื่อทำนอง ๓ ชั้นเป็นของหลวงประดิษฐไพเราะแล้ว ก็ควรจะใช้ทำนอง ๒ ชั้น ทางเปลี่ยนที่เป็นของหลวงประดิษฐไพเราะด้วยกัน จึงได้นำทำนองเปลี่ยนที่หลวงประดิษฐไพเราะได้แต่งไว้ในการบรรเลงเพลงตับนางลอย ที่เป็นสำเนียงมอญเทียบหนึ่งกับสำเนียงแขกเทียบหนึ่งมาใช้ ส่วนทำนองชั้นเดียว ก็ได้แต่งชั้นใหม่ ให้เหมาะสมกับการที่จะบรรเลงเป็นเพลงเถา มิได้เหมือนกับของโบราณที่รวมบรรเลงอยู่ในเรื่องเพลงเร็ว

บทร้อง เพลง พราหมณ์ดัดน้ำเต้า

ขุนแผนปลอบน้องอย่าร้องไห้	ไปหน่อยหนึ่งแล้วจะมาส่ง
ไปเป็นเพื่อนพี่บ้างในกลางดง	ชมหงส์เหิมเล่นให้เย็นใจ
ไปเดือนหนึ่งแล้วจะพากลับ	ถ้วนเดือนแล้วจะรับเจ้าไปใหม่
จะร้องไห้ครวญคร่ำอยู่ทำไม	เขารออยู่เขาจะไรเมื่อไรมี
ข้างเขาอยู่บ้านเราสำราญไพร	ข้างไหนจะปรีดีเปรมเกษมศรี
เปลี่ยนมีเปลี่ยนจนกันคนละที่	ข้างไหนดีจะได้รู้ย่ำรำคาญ

๘.พราหมณ์ดัดน้ำเต้าเถา

PRAHM DEED NAHM TAO

by
LUANG PRADIT
PHAIROH

IN THREE VARIATION

หลวงประดิษฐ์ไพเราะ

Andante $\frac{2}{4}$ 3 ชั้น เทียวแรก

ร้อง

ฮน แขน ปล่อย

น้อง

ไฟ

ไป หนอย หนึ่ง

แล้ว

จะ มา

Moderato $\frac{2}{4}$ 3 ชั้น เทียวแรก

รับ

tr tr tr tr

พราหมณ์ตีคาน้ำเต้าเตา

PRAHM DEED NAHMTAO (IN THREE VARIATIONS)

The musical score consists of ten staves of music, all in a single system. The first six staves are in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The first staff begins with a treble clef, a B-flat key signature, and a 7/8 time signature. The second staff contains a trill (tr) over a quarter note. The third and fourth staves feature continuous sixteenth-note patterns. The fifth staff continues with similar sixteenth-note patterns. The sixth staff concludes with a quarter note and a 7/8 time signature. The seventh and eighth staves are in treble clef with a B-flat key signature and a 2/4 time signature. The seventh staff contains five trills (tr) over quarter notes. The eighth staff contains five trills (tr) over quarter notes. The ninth and tenth staves are in treble clef with a B-flat key signature and a 2/4 time signature. The ninth staff contains four trills (tr) over quarter notes. The tenth staff concludes with a trill (tr) over a quarter note.

พราหมณ์ตีคน้ำเต้าเตา PRAHM DEED NAHMTAO (IN THREE VARIATIONS)

The first variation consists of four staves of music. The top three staves are in treble clef, and the bottom staff is in bass clef. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with several trills (tr) and a wavy trill at the end of the first staff. The key signature has one flat (B-flat).

3 ชั้น เทียวหลัง

ร้อง

ไป เป็น เพื่อน พี่

บ้าง

ใน กลาง

ดง

ชม หงส์ เหม

แล้ว

The second variation consists of seven staves of music. The top staff is in treble clef, and the bottom six staves are in bass clef. The music is in 2/4 time and features a mix of eighth and sixteenth notes. The lyrics are written in Thai script below the staves. The key signature has one flat (B-flat).

พราหมณ์ตีคน้ำเต้าเตา PRAHM DEED NAHMTAO (IN THREE VARIATIONS)

The musical score is written in a single system with ten staves. The first two staves contain the vocal melody with lyrics in Thai: "ให้ - เย็น" (Hai - Yen) and "ใจ" (Jai). The third staff is the beginning of the first variation, marked with a treble clef, a key signature of one flat, and a 2/4 time signature. It includes the Thai text "กับ 3 ชั้นเทียบหลัง" (Kan 3 Chan Thiep Hlong) and features trills (tr) above several notes. The remaining seven staves continue the first variation with intricate rhythmic patterns, including sixteenth and thirty-second notes, and various rests.

พราหมณ์ตีคาน้ำเตาเดา PRAHM DEED NAHMTAO (IN THREE VARIATIONS)

The first variation consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 2/4 time signature. The melody features several trills (tr) and a sequence of eighth notes. The second staff continues the melody with more trills and eighth notes. The third staff introduces a more complex rhythmic pattern with sixteenth notes. The fourth staff continues with similar sixteenth-note patterns. The fifth staff returns to a simpler melody with trills. The sixth staff features a series of eighth notes with a 'y' marking above them. The seventh staff has a long note followed by a trill. The eighth staff concludes the variation with a trill and a final note.

ร้อง 2 ชั้นเที่ยวแรก

The second variation consists of three staves of music. The first staff is a vocal line in treble clef, B-flat key signature, and 2/4 time signature. The lyrics are: "ไป เดือนหนึ่งแล้ว". The second staff is a piano accompaniment with eighth notes. The lyrics are: "จะพา กลับ". The third staff continues the piano accompaniment. The lyrics are: "กวน เดือนแล้ว จะรับ เจ้าไปใหม่".

พราหมณ์ตีคาน้ำเตาเผา PRAHM DEED NAHMTAO (IN THREE VARIATIONS)

เจ้าไปใหม่

รับ 2 ชั้นเที่ยวแรก

ร้อง 2 ชั้นเที่ยวหลัง

จะร้องให้ครวญครำ
อยู่ทำไม

พราหมณ์ตีตมำเต่าเตา PRAHM DEED NAHMTAO (IN THREE VARIATIONS)

เขา - อยู่ เขา จะ ไร - เมื่อ ไร มี

เมื่อ ไร มี

2 ชั้นเทียบหลัง

รับ

ชั้นเดียวเทียบแรก

ร้อง

ฮ้าง เขา อยู่ บ้าน - - - - - เรา ส้ำ รามไพโร

พราหมณ์ตีตม้นำเต้าเถา PRAHM DEED NAHMTAO (IN THREE VARIATIONS)

ขำ โหนจะ บิ๊ด เปรม เก-ชม ลี - - - - - เก-ชม ลี - -
 ชันเดียวเที่ยวแรก

ร้อง ชันเดียวเที่ยวหลัง
 เปลี่ยนมี เปลี่ยน จน - - - - - กัน คนละที

ขำ โหนดี จะได้ รู้ อย่ารำ คามุ - - - - - อย่ารำ คามุ -
 ชันเดียวเที่ยวหลัง

1. 2. ลูกหมด

Fine